

Οι σύγχρονες βασικές ανάγκες και ο βασικός μισθός

ΜΙΑ ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

πλάνο
30/900

ΓΙΑΤΙ ΕΙΜΑΣΤΕ ΕΜΕΙΣ Εμείς που καθαρίζουμε τα σχολεία και τις οικοδομές, που κάνουμε delivery τις πίτσες και τα δέματα, που λειτουργούμε τα βιβλιοπωλεία και τα cinema. Που κλαδεύουμε τις ροδακινιές και μαζεύουμε από τα θερμοκήπια τα μαρούλια, που χτυπάμε τα ψώνια στα supermarket και επισκευάζουμε στα συνεργεία τ' αυτοκίνητα. Εμείς που διδάσκουμε στα φροντιστήρια, που παίρνουμε τηλέφωνα για προσφορές internet, που μοιράζουμε τα φυλλάδια, που σερβίρουμε τους καφέδες κι άλλα τόσα... Εμείς που μένουμε στο νοίκι σε ισόγεια και στα τριάρια συγκάτοικοι. Εμείς που δε μένουμε με τους γονείς μας, που κάποιοι από μας δεν έχουν καν γονείς εδώ κοντά. Που ξυπνάμε νύχτα και γι' αυτό δε μας βλέπετε. Που μας αρέσει η μουσική και το θέατρο, αλλά δεν προλαβαίνουμε να πάμε. Που έχουμε παιδιά κι έχουν ανάγκες. Που το καλοκαίρι θέλουμε διακοπές και το χειμώνα ζέστη. Εμείς, που πριν τις «επιθυμίες», τη μαυνοκαταθλιπτική κατανάλωση και τα κακόγουστα λούσα έχουμε βασικές ανάγκες...

ΠΟΥ ΑΝ ΣΤΑΜΑΤΗΣΟΥΜΕ . . . Εμείς που ζούμε δουλεύοντας. Που μπορεί να παίρνουμε ψίχουλα ή σφαίρες αντί για μισθό, αλλά για ένα πράγμα είμαστε σίγουροι: αν κάποια στιγμή πετάξουμε τις σφουγγαρίστρες μας θα βρωμίσει ο τόπος· αν κατεβάσουμε τους δίσκους μας θα πέσει πείνα· αν παρατήσουμε τα παπιά μας θα τρέχουνε και δεν θα φτάνουνε· κι αν σηκωθούμε και φύγουμε απ' τα γραφεία μας θα μπλοκαριστεί το σύμπαν. Εμείς, οι εκατοντάδες χιλιάδες των περήφανων αντρών και γυναικών, οι συγγραφείς της ιστορίας. Εμείς, που έχουμε τη γνώση και τη δύναμη κι άμα σταματήσουμε θα σταματήσει ο κόσμος. Εμείς, οι προς το παρόν σιωπηλοί κι αόρατοι, αυτού του τόπου οι εργάτες κι οι εργάτριες. Από την Ελλάδα, την Αλβανία, τη Βουλγαρία, την Αίγυπτο, το Πακιστάν, τη Σομαλία... **ΟΙ ΑΠΑΡΑΙΤΗΤΟΙ!**

ΘΑ ΣΤΑΜΑΤΗΣΕΙ Ο ΚΟΣΜΟΣ! Η σύγχρονη εργατική τάξη, για να το πούμε κι αλλιώς. Όλοι εμείς, λοιπόν, με το μισθό μας καλύπτουμε τις βασικές μας ανάγκες. Κι όταν δεν δουλεύουμε, ζούμε: στον λιγοστό μας ελεύθερο χρόνο και στις άδειες μας τσέπες. Ο μισθός που παίρνουμε πρέπει να μας επιτρέπει να ζούμε. Ο μισθός που παίρνουμε πρέπει να καλύπτει τις βασικές μας ανάγκες. Κι οι ανάγκες μας, κουφάλες, είναι αδιαπραγμάτευτες. Πιο κάτω δεν έχει...

Η έκδοση αυτής της μπροσούρας έγινε απ' τη συνέλευση του πλάνου 30/900 τον Ιούνιο του 2014.

Το περιεχόμενό της είναι η εισήγηση της ανοιχτής συζήτησης που οργανώθηκε στις 4 Ιούνη 2014 στην Αθήνα.

Όλα τα έξοδα τα πληρώνουμε απ' την τσέπη μας. Δεν έχουμε σχέσεις, και είμαστε εχθρικοί, σε κόμματα, μήντια, μαφίες, εκκλησίες και κάθε άλλο τύραννο της ζωής μας.

Κι ας μην το ξεχνάμε: αν δεν απελευθέρωσουμε τη δύναμη του μυαλού και της καρδιάς, κι αν δεν κερδίσουμε ο ένας την εμπιστοσύνη του άλλου στις κόντρες της καθημερινής ζωής, κανένας δεν πρόκειται να το κάνει για εμάς. Και κανένας δεν πρόκειται να φοβηθεί τους φουκαράδες και τους γκρινιάρηδες.

Η συνέλευση του πλάνου 30/900 βρίσκεται και συζητά κάθε Δευτέρα στις 8.30 στο Πολυτεχνείο.

συνέλευση πλάνου: www.plano30900.gr

Π ε ρ ι ε χ ό μ ε ν α

Οι σύγχρονες βασικές ανάγκες και ο βασικός μισθός:
Μια εργατική έρευνα

1. Εισαγωγή	5
-------------	---

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

2.1 Οι σύγχρονες βασικές ανάγκες από τη σκοπιά της εργατικής τάξης	6
2.2 Κάθε έκπτωση των βασικών αναγκών κοστίζει	9
2.3 Το αδιαπραγμάτευτο των βασικών αναγκών και ο πόλεμος εναντίον του	10

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

3.1 Οι σύγχρονες βασικές ανάγκες από τη σκοπιά των αφεντικών	12
---	----

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

4.1 Η έρευνα: πώς προετοιμάστηκε και σε τι αποσκοπούσε	17
4.2 Κάποιες πρώτες παρατηρήσεις	21
4.3 Οι βασικές ανάγκες στο μικροσκόπιο	22
4.4 Η κάλυψη των βασικών αναγκών και οι συνέπειες της μη κάλυψής τους	31
4.5 Ο μισθός που θα κάλυπτε τις βασικές ανάγκες	38
5. Επίλογος	43

ΟΝΟΜΑ	
ΦΥΛΟ	
ΗΛΙΚΙΑ	
ΕΘΝΙΚΟΤΗΤΑ	
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	
ΜΗΝΙΑΙΟΣ ΜΙΣΘΟΣ	
ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΣ ΧΡΟΝΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	
ΗΜ/ΝΙΑ ΚΑΙ ΤΟΠΟΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ	

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

ΟΜΑΔΑ Α

- Τι σου λένε οι λέξεις « βασικές ανάγκες »; Το έχεις σκεφτεί ποτέ;
- Ποιες θα όριζες ως δικές σου βασικές ανάγκες;
- α) Οι δύο βδομάδες διακοπές το καλοκαίρι θεωρείς ότι είναι βασική ανάγκη;
β) Το να αγοράζεις βιβλία θεωρείς ότι είναι βασική ανάγκη;
γ) Το να κατέχεις και να συντηρείς ένα δικύκλο μέσω μεταφοράς θεωρείς ότι είναι βασική ανάγκη;
δ) Το να πηγαίνεις μια φορά το μήνα σε θεατρική παράσταση ή συναυλία θεωρείς ότι είναι βασική ανάγκη;
κλπ. κλπ. (Σε αυτό το σημείο, ανάλογα με τις απαντήσεις που έχει μέχρι στιγμής δώσει ο/η συνεντευξιζόμενος/η τον ρωτάμε αν θεωρεί κάποιες από τις ανάγκες τις δικής μας λίστας ως βασικές.)
- Οι φίλοι σου ποιες βασικές ανάγκες έχουν; Είναι ίδιες/διαφορετικές από τις δικές σου;
- Θεωρείς ότι κάποια από τις ανάγκες που μου είπες είναι « ακραία »; Θεωρείς ότι είναι περισσότερα « επιθυμία » και λιγότερο « ανάγκη »;
- Πόσο κοστολόγεις μηνιαία τις ανάγκες που μου ανέφερες ως βασικές; (Σε αυτό το σημείο είναι χρήσιμο να έχουμε ήδη σημειώσει τις ανάγκες που έχει θεωρήσει βασικές ο/η συνεντευξιζόμενος/η για να διευκολύνουμε την κοστολόγηση.)
- Αν σου έκανα την ίδια ερώτηση το 2000/πριν γίνεσαι γονιός θα μου απαντούσες τα ίδια πράγματα;
- Πιστεύεις ότι οι ανάγκες ενός εργένιου/γονέα είναι άλλες; Είναι αυξημένες/μετριασμένες;

ΟΜΑΔΑ Β

- Εσύ πως καλύπτεις τις δικές σου βασικές ανάγκες;
- Η οικογένειά σου καλύπτει κάποια/ες από τις βασικές σου ανάγκες;
- α) (Αν ναι.) τί σημαίνει αυτό για σένα; Πως σε επηρεάζει;
- Με τις ανάγκες που δεν τις καλύπτει ο μισθός σου και τις καλύπτεις αλλιώς πως νιώθεις; Σε απασχολεί; Σε αφήνει αδιάφορο/η;
- Τι κάνουν οι φίλοι σου με τις βασικές τους ανάγκες για την κάλυψη των οποίων δεν τους φτάνει ο μισθός τους;
- Τι σημαίνει γενικά για σένα να έχεις βασικές ανάγκες τις οποίες δεν μπορείς να καλύψεις;

ΟΜΑΔΑ Γ

- Τι τάξης μισθός εκτιμάς ότι χρειάζεται να παίρνεις για να καλύπτεις πλήρως όλες τις βασικές σου ανάγκες;
- Τι τάξης μισθός εκτιμάς ότι χρειάζεται να παίρνει κάποιος/α για να καλύπτει πλήρως όλες τις βασικές του/της ανάγκες;
- Θα επέλεγες να δουλεύεις περισσότερο για να ικανοποιήσεις και κάποιες άλλες ανάγκες ή προτιμάς να έχεις περισσότερο ελεύθερο χρόνο;

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

ένα εργατικό ερωτηματολόγιο
για τις ανάγκες έρευνας
της συνάλεξης του

30/900

Οι σύγχρονες βασικές ανάγκες και ο βασικός μισθός

ΜΙΑ ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

1. Εισαγωγή

Έχουν περάσει σχεδόν τέσσερα χρόνια που ως συνέλευση του πλάνου 30/900 επιχειρηματολογούμε, εξηγούμε και προπαγανδίζουμε το εξής απλό: ότι η αύξηση του βασικού μισθού με ταυτόχρονη μείωση του εβδομαδιαίου χρόνου εργασίας αποτελούν, καταρχήν, δίκαιους εργατικούς στόχους. Ότι, επίσης, πέρα από το ίδιο το περιεχόμενό τους, έχουν το πρόσθετο πλεονέκτημα να προσανατολίζουν τη σκέψη και τη δράση των σύγχρονων μισθωτών στην καρδιά της παρούσας κρίσης, στη βίαιη υποτίμηση της εργασίας – και εναντίον της. Μέσα στη διαδρομή των τεσσάρων αυτών χρόνων προσπαθούμε να αναλύσουμε τις βασικές παραμέτρους της κρίσης και να προτείνουμε τρόπους αποτελεσματικής αντιμετώπισης, μένοντας πάντα προσανατολισμένοι σε έναν κοινό στόχο: την υπεράσπιση των αυτοτελών εργατικών συμφερόντων μας. Έτσι καταθέσαμε δημόσια (και όχι μόνο μια φορά) τις απόψεις μας για την ανεργία, για την κεντρικότητα του βασικού μισθού και του χρόνου εργασίας, για τη σημασία του 30ωρου μέσα στην κρίση και για τα εμπόδια που κατά καιρούς βάζει η ντόπια αριστερά στη μονομερή ανάδειξη των εργατικών συμφερόντων. Στη σημερινή εκδήλωση θα καταπιαστούμε με το ζήτημα των σύγχρονων βασικών αναγκών της εργατικής τάξης, κλείνοντας έτσι έναν πρώτο κύκλο προπαγάνδας και θεωρητικής επεξεργασίας.

Όταν υποστηρίξαμε για πρώτη φορά ότι οι βασικές ανάγκες που θα έπρεπε να καλύπτει ο μισθός ενός 18χρονου ανειδίκευτου εργάτη κοστολογούνται (με μετριοπάθεια, το τονίζουμε αυτό) στα 900 ευρώ ήταν Δεκέμβρης του 2010. Δηλαδή ο βασικός μισθός ήταν γύρω στα 700 ευρώ, η τρόικα και το ΔΝΤ ήταν οι αγαπημένοι αποδέκτες του λαϊκού αναθέματος και «η επανάσταση» ήταν προ των πυλών. Διάφοροι τότε μας έλεγαν ότι «τα 900 είναι λίγα», ότι «το αίτημα για μισθολογική ανατίμηση είναι ρεφορμιστικό», ότι τέλος πάντων

η «ανατροπή που θα έρχεται θα είναι σαρωτική» και ότι «η επιθυμία για ελευθερία δεν καλουπώνεται μέσα σε οικονομικά αιτήματα». Σήμερα, τέσσερα χρόνια αργότερα, το σκηνικό έχει αλλάξει άρδην: οι μισθοί έχουν καταβαραθρωθεί, όπως και τα εργασιακά δικαιώματα, η ανεργία έχει αγγίξει ύψη δυσθεώρητα, αλλά η «τρίκα» η «Μέρκελ» και πολλές λοιπές μεταφυσικές συνεχίζουν να συγκεντρώνουν τα πυρά των επίδοξων ελευθερωτών μας. Εν τω μεταξύ η επανάσταση έχει πάει περίπατο για τα καλά, τα ακροδεξιά βοθρολύματα έχουν πλημμυρίσει την επιφάνεια του εθνικού βούρκου, ο ΣΥΡΙΖΑ ετοιμάζεται για κυβερνητικούς θώκους κι οι ψυχοφαρμακοβιομηχανίες κάνουν πάρτυ. Μολονότι μιλώντας τότε για 900 ευρώ είχαμε υπόψη μας μόνο τις ανάγκες ενός 18χρονου που μπαίνει στην αγορά εργασίας, μιλώντας πάντα για τις ανάγκες που καλύπτονται με χρήματα, όσα λέγαμε αντιμετωπίστηκαν με πολλή καχυποψία. Αυτό μπορεί να συνέβη για διάφορους λόγους. Σήμερα, με τον βασικό μισθό για τους νέους κάτω των 25 χρόνων να έχει πέσει στα 460 ευρώ, γίνεται αντιληπτό ότι όχι μόνο τα 900 ευρώ δεν ήταν λίγα, αλλά και ότι η επίθεση που δέχτηκε η εργασία ήταν τέτοιας έντασης και εμβέλειας, ώστε ο βασικός μισθός να μην μπορεί πλέον να καλύψει ούτε τις μισές από τις βασικές ανάγκες. Πάμε να δούμε όμως τι ακριβώς εννοούμε όταν λέμε *βασικές ανάγκες*.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

2.1 Οι σύγχρονες βασικές ανάγκες από τη σκοπιά της εργατικής τάξης

Τα πρώτα που έρχονται στο μυαλό κάποιου όταν γίνεται λόγος για *βασικές ανάγκες* είναι τα τετριμμένα: νερό, φαγητό, στέγη, ένδυση. Κι όχι άδικα, γιατί οι αυτές οι λέξεις έχουν ταυτιστεί με τη βιολογική επιβίωση. Όμως, μια τέτοιου είδους προσέγγιση των βασικών αναγκών αντιλαμβάνεται τη ζωή σαν μια ακόμα εκδοχή της έμβιας οργανικής ύλης, αποκλειστικός σκοπός της οποίας είναι η βιολογική αναπαραγωγή. Είναι δηλαδή αυτή η προσέγγιση εξωιστορική, γιατί βλέπει τον άνθρωπο ως ύλη και μόνο, έξω από τις κοινωνικές σχέσεις και τις ιστορικές προκείμενες που τον συνθέτουν και τον προσδιορίζουν. Εμείς, λοιπόν, όταν λέμε *βασικές ανάγκες* δεν εννοούμε ούτε το όριο της βιολογικής επιβίωσης ούτε βέβαια την δίψα για κατανάλωση, αλλά όλες εκείνες τις σύγχρονες ανάγκες που συνθέτουν την αξιοπρεπή διαβίωση στον σημερινό κόσμο.

Ειπώθηκε και πριν, αλλά πρέπει να το ξανατονίσουμε, πως αναφερόμαστε στις υλικές βασικές ανάγκες, δηλαδή στις ανάγκες εκείνες η ικανοποίηση των οποίων μεσολαβείται από το εμπόρευμα, επομένως το χρήμα. Δεν εστιάζουμε στην καίρια ανάγκη του ελεύθερου από εργασία χρόνου (έχουμε

ήδη αναφερθεί διεξοδικά στη σημασία της), αλλά τη θίγουμε στο πλαίσιο της έρευνας που θα παρουσιάσουμε στη συνέχεια. Έχουμε κατά νου ότι δεν ολοκληρώνεται εκεί η συζήτηση των αναγκών γενικότερα, ιδιαιτέρως αν συμπεριλάβουμε σε αυτές κάποιες «ιδιαιτέρες» ανάγκες, όπως π.χ. την ανάγκη για αυτοπραγμάτωση. Υπάρχουν ανάγκες κοινωνικές, όπως η φιλία, ο έρωτας κλπ ή ανάγκες καθαρά υπαρξιακές και ψυχολογικές, οι οποίες δεν καλύπτονται (ευτυχώς ακόμα) με το χρήμα. Σίγουρα όμως απαιτούν ελεύθερο χρόνο. Κάτι τέτοιο δεν θα μας απασχολήσει. Θα ασχοληθούμε με εκείνες τις ανάγκες που ιστορικά η εργατική τάξη κάλυπτε μέσω του μισθού της και οι οποίες μπορούν να αποκτήσουν μια πολιτική βαρύτητα εκ νέου. Υπ' αυτήν την έννοια, οι σύγχρονες βασικές ανάγκες για τις οποίες μιλάμε έχουν κάποια συγκεκριμένα χαρακτηριστικά.

α) Είναι κοινές για όλη την εργατική τάξη

Δεν έχουμε κατά νου τις ατομικές επιθυμίες ούτε τα γούστα μας, ειδάλλως δεν θα μιλούσαμε για βασικές αλλά για ατομικές ανάγκες. Μιλάμε για τις ανάγκες εκείνες που δεν προσδιορίζονται από τον καθένα ξεχωριστά, αλλά μέσα από τις κάθε φορά δοσμένες ιστορικές συνθήκες και τους εκάστοτε συσχετισμούς δύναμης μεταξύ κεφαλαίου και εργασίας. Για τις ανάγκες εκείνες που αποτελούν, επίσης, ένα κοινωνικό μέτρο του γενικού τρόπου αναπαραγωγής της εργατικής δύναμης με την ευρεία έννοια. Ποιος μπορεί να αρνηθεί, ας πούμε, την ανάγκη ενός νέου που εργάζεται 40 ώρες την εβδομάδα να μπορεί να ζει μόνος του; Να οργανώνει, δηλαδή, την καθημερινότητά του έξω από τα ασφυκτικά πλαίσια της «οικογενειακής θαλπωρής», στηριζόμενος αποκλειστικά και μόνο στον μισθό του. Ποιος μισθωτός δεν έχει την ανάγκη για μια βραδινή έξοδο ή για έναν καφέ με φίλους και ποιος εργάτης θα περιφρονούσε τη δυνατότητα για ταξίδια και καλοκαιρινές διακοπές;

β) Είναι ιστορικά και κοινωνικά προσδιορισμένες

Οι βασικές ανάγκες που καλείται να καλύψει ο μισθός ενός εργάτη δεν είναι πάντα ίδιες σ' όλες τις εποχές. Καταρχάς προσδιορίζονται από τον βαθμό ανάπτυξης της τεχνικής επιστήμης και της εκπαίδευσης (με την ευρεία έννοια) και τη διαλεκτική σχέση αυτών με την πορεία εξέλιξης των κοινωνικών σχέσεων. Για παράδειγμα οι διακοπές, που για ολόκληρο τον καπιταλιστικά αναπτυγμένο κόσμο αποτελούν εδώ και τριάντα χρόνια κάτι δεδομένο, την δεκαετία του 1950 ήταν κάτι άγνωστο, ακόμα και για τους ευρωπαίους εργάτες.

Μπορεί ο βαθμός και η κατεύθυνση ανάπτυξης της τεχνολογίας να παρουσιάζονται από το κεφάλαιο και τους ιδεολογικούς μηχανισμούς του κράτους ως αντικειμενικές συνθήκες, διαμορφώνουν ωστόσο πάμπολλες πτυχές της καθημερινής ζωής και διαμορφώνονται, ταυτόχρονα, από τις εκφάνσεις του ταξικού ανταγωνισμού. Ο τρόπος που οργανώνεται επιστημονικά η εργασία

2.2 Κάθε έκπτωση στις βασικές ανάγκες κοστίζει

Τι σημαίνει, όμως, για κάποιον να δουλεύει και ο μισθός που παίρνει να μην μπορεί να καλύψει πλήρως τις βασικές του ανάγκες; Πως μετριέται αυτή η έκπτωση και τι συνέπειες μπορεί να έχει; Ποιες βασικές ανάγκες μπορεί να δει ο σύγχρονος μισθωτός, ποιες δεν μπορεί και γιατί; Ως εργάτες και εργάτριες που είμαστε, δεν αντιμετωπίσαμε αυτά τα ερωτήματα ως θεωρητική σπαζοκεφαλιά. Τα υποβάλαμε στη βάσανο της δικής μας καθημερινής εργατικής εμπειρίας, τα θέσαμε σε ανθρώπους της τάξης μας, προσπαθώντας να προσεγγίσουμε αυτό που ονομάζουμε *πραγματική κατάσταση της σύγχρονης εργατικής τάξης*. Προσεγγίζουμε, λοιπόν, πολιτικά το ζήτημα, υποστηρίζοντας πως για τη σύγχρονη εργατική τάξη κάθε έκπτωση από τις βασικές ανάγκες κοστίζει.

- α) **Κοστίζει υλικά**, γιατί είναι υποβάθμιση του κατακτημένου επιπέδου ζωής και σταδιακή εξοικείωση με την αναξιοπρεπή διαβίωση. Και λέγοντας *αναξιοπρεπή διαβίωση* δεν εννοούμε μόνο τον υποσιτισμό και τα φτηνά-μα-εύκολα «πεινάει ο λαός», αλλά συνθήκες περισσότερο οικείες και βιωμένες από μεγάλο τμήμα των μισθωτών π.χ. την αδυναμία του να μπορείς να μένεις μόνος/η σου μετά τα 18.
- β) **Κοστίζει συναισθηματικά**, γιατί με όρους κοινωνικότητας και αυτοεκτίμησης είναι πλήγμα να είσαι αναγκασμένος να επιστρέφεις στα 35-40 στο πατρικό σπίτι, ή να αρνείσαι βραδινές εξόδους επειδή δεν έχεις λεφτά, ανασύροντας τυχαίες δικαιολογίες, με αποτέλεσμα την απομόνωση από το φιλικό σου περιβάλλον.
- γ) **Κοστίζει πολιτικά**, γιατί όσο η εργατική τάξη απομακρύνεται από τον πλούτο που παράγει, τόσο αυτός μυστικοποιείται, μυστικοποιούνται οι αλήθειες των σχέσεων εργασίας και εκμετάλλευσης, και μαζί τους μυστικοποιούνται και οι βασικές ανάγκες. Εδώ το κόστος είναι *πολιτικό* γιατί χάνεται η αίσθηση της κοινωνικής δημιουργικότητας που από ορισμού της διαθέτει η εργασία. Χάνεται επίσης η συνείδηση της κεντρικότητας που η εργατική τάξη κατέχει μέσα στο σύστημα της παραγωγής και της κυκλοφορίας.

Θα μπορούσε να υποστηρίξει κάποιος ότι τουλάχιστον οι δύο πρώτες από τις παραπάνω συνέπειες (υλικές και συναισθηματικές) της μη κάλυψης των βασικών αναγκών είναι διαταξικές, είναι κοινές δηλαδή ανεξάρτητα από την κοινωνική θέση που βρίσκεται ο καθένας. Θα μπορούσε ακόμα να υποστηρίξει πως τα προλεταριοποιημένα μεσοστρώματα βιώνουν αυτές τις συνέπειες εντονότερα, ακριβώς επειδή η «πτώση» τούς είναι πρωτόγνωρη, ενώ η εργατική τάξη ήταν ανέκαθεν «συννηθισμένη στη φτώχεια». Δεν θα διαφωνήσουμε. Οι συνέπειες της καπιταλιστικής κρίσης, ανεξάρτητα από το αν στοχεύουν πρωτίστως στην υποτίμηση της εργατικής δύναμης, είναι μέχρι ενός

βαθμού «κοινωνικές». Και σίγουρα τμήματα των μικροαστών έχουν έρθει αντιμέτωπα με την ανεργία και τον δραστικό περιορισμό των μέχρι πρότινος βασικών αναγκών τους. Επομένως έχουν κάθε δικαίωμα να γκρινιάζουν ότι δεν τις καλύπτουν. Μιλάμε όμως από την ίδια θέση και για τα ίδια πράγματα; Μπορούμε μήπως ακόμα και να συμμαχήσουμε μαζί τους;

Κατά τη δική μας γνώμη, το πολιτικό ζήτημα των βασικών αναγκών (επομένως και το πεδίο μάχης για τη σύγχρονη εργατική τάξη) δεν βρίσκεται απλά και μόνο στην εξασφάλιση ενός δεδομένου βιοτικού επιπέδου, αλλά στον συσχετισμό της εξασφάλισης αυτής με τη θέση μέσα στην παραγωγή, δηλαδή με την υλική και πολιτική οργάνωση της τάξης. Ο μισθός (και οι αγώνες γι' αυτόν) είναι ιστορικά το κύριο σημείο τριβής μεταξύ κεφαλαίου και εργασίας. Αυτό συμβαίνει επειδή ο μισθός εκφράζει την τιμή του εμπορεύματος «εργατική δύναμη». Επομένως, οποιαδήποτε «αύξηση στον μισθό» συνεπάγεται καταρχάς την υλική ανατίμηση του ιδιόμορφου αυτού εμπορεύματος. Και αυτή η (μισθολογική καταρχάς) ανατίμηση συμφωνείται σαν παροδική εκχειρίδια μέσα σε μια εμπόλεμη σχέση, τη μισθωτή εργασία, μέχρι το επόμενο σημείο που η εκχειρίδια θα διακοπεί. Συνεπώς μιλάμε για μια ανατίμηση με διττή φύση: οικονομική και πολιτική. Συμπέρασμα: η εξασφάλιση όλο και καλύτερου επιπέδου ζωής για την εργατική τάξη είναι άμεσα συσχετισμένη με την κοινωνική θέση της τελευταίας, διότι επιτυγχάνεται μέσα από την συνειδητοποίηση της θέσης αυτής. Δηλαδή της θέσης που έχει μέσα στο σύστημα εκμετάλλευσης και των συμφερόντων που πηγάζουν από τη θέση αυτή.

2.3 Το αδιαπραγμάτευτο των βασικών αναγκών και ο πόλεμος εναντίον του

Λέμε ότι οι σύγχρονες βασικές ανάγκες πρέπει να είναι αδιαπραγμάτευτες για την εργατική τάξη. Διορθώνουμε: *θα έπρεπε να είναι*. Θα έπρεπε να είναι αδιαπραγμάτευτες, γιατί και μόνο η στέρηση κάποιων υλικών αγαθών σε μια κοινωνία που έχει οργανωθεί υλικά και ιδεολογικά με βάση το εμπόρευμα θα έπρεπε να κλονίζει τις ταξικές ισορροπίες. Εν τω μεταξύ, η πρωτοκαθεδρία των «οικονομικών» αγώνων στην ιστορία της εργατικής τάξης θα έπρεπε να είχε ήδη κάνει κεντρικό ζήτημα μιας εργατικής αντιπολίτευσης τον μισθό και τον χρόνο εργασίας, ώστε η προπαγάνδα περιθωριακών ομάδων (σαν τη δική μας) να μη χρειαζόταν πια. Λέμε με λίγα λόγια ότι τα ζητήματα με τα οποία καταπιανόμαστε ως συνέλευση του πλάνου 30/900 θα έπρεπε να είχαν ήδη υιοθετηθεί από ένα μέρος της οργανωμένης εργατικής τάξης. Αντ' αυτού συμβαίνει κάτι εντελώς διαφορετικό: ακόμα και από εκείνους που δουλεύουν και ζουν από τον μισθό τους παρουσιάζονται ως ζητήματα δευτερεύοντα, σκοντάφτοντας πάνω σε νεφελώδεις, αφηρημένες και ιδεολογικές

προσεγγίσεις της κρίσης. Η υποτίμησή μας γίνεται αντιληπτή αποκλειστικά και μόνο ως σύμπτωμα της κρίσης και όχι ως γενεσιουργός αιτία και εργαλείο διαχείρισής της από πλευράς αφεντικών.

Το πυκνό σκοτάδι που καλύπτει το αδιαπραγμάτευτο των βασικών αναγκών εκπορεύεται από τη μία από τη δεξιάς προέλευσης (αλλά και αριστερής αποδοχής) ιδεολογική προπαγάνδα που θεωρεί προτεραιότητα την «εθνική ανάπτυξη» μέσα από την προσήλωση στο πατριωτικό καθήκον. Δεν λέμε κάτι καινούριο. Το σχήμα είναι γνωστό και είναι το εξής: η εργατική τάξη οφείλει να επιδείξει εναργή εγκαρτέρηση και να περιορίσει τις βασικές της ανάγκες για λογαριασμό του εθνικού χρέους και προς όφελος της ανάπτυξης της εθνικής οικονομίας. Τούτο έχει μια βασική συνέπεια για την ίδια. Υποχρεούται να διατιμήσει το μοναδικό εμπόρευμα που διαθέτει, το εμπόρευμα «εργατική δύναμη» (επομένως και τον μισθό που παίρνει πουλώντας το), με βάση τις ανάγκες της αγοράς και όχι με βάση τις ανάγκες αυτών που το πουλάνε, δηλαδή των μισθωτών. Οι θυσίες των εργατών μπορεί να είναι επίπονες, αλλά το σενάριο λέει πως όταν έρθει η πολυπόθητη ανάπτυξη κάτι θα περισσέψει και για εκείνους, γενικά κι αφηρημένα. Δυστυχώς η πραγματικότητα των αναπτυσσόμενων οικονομιών διεθνώς υποδεικνύει το ακριβώς αντίθετο: πως η όποια εθνική ανάπτυξη βασίζεται πρωτίστως στη φτηνή εργασία. Και πως η πορεία για τη βελτίωση της εθνικής ανταγωνιστικότητας παρουσιάζεται διαρκώς σαν ένας ευθύς εκβιασμός σε βάρος των εργατών. Σαν ένα διαρκώς ανολοκλήρωτο έργο που θα παρατείνεται και πάντα θα έχει ανάγκη από «λίγη ακόμα υπομονή» και «λίγες ακόμα θυσίες», αδιαφορώντας για οτιδήποτε άλλο.

Από την άλλη, υπάρχει ένα αριστερής προέλευσης σενάριο που με το δικό του τρόπο λειτουργεί κι αυτό ενάντια στα εργατικά συμφέροντα. Αυτή η άλλη εκδοχή έχει να κάνει με τους «κατάλληλους διαπραγματευτές», οι οποίοι απουσιάζουν από την κυβέρνηση, βασικό έργο της οποίας είναι η διαπραγμάτευση με τα διεθνή διεθυντήρια για λογαριασμό του «ελληνικού λαού». Αλλά οι «ελεεινοί εντολοδόχοι» της εκάστοτε τωρινής κυβέρνησης διαπραγματεύονται εις βάρος του λαού, άρα «να πάρουμε την κυβέρνηση», άρα εκλογές.

Αφήνοντας στην άκρη αυτό που μας λέει η σκληρή πραγματικότητα, ότι οι προεκλογικές δεσμεύσεις των επίδοξων κυβερνήσεων –πόσο μάλλον αυτών που καλούνται να τα βάλουν με την αφρόκρεμα των καπιταλιστικών κρατών– είναι σαν σύντομα ανέκδοτα, εκείνο που προτείνεται είναι υπομονή μέχρι τις επόμενες εκλογές κάτω από ένα wannabe κρατικό σχέδιο.

Δυστυχώς για κάποιους, τα εργατικά συμφέροντα είναι εκ διαμέτρου αντίθετα από αυτά των αφεντικών και του κράτους. Τα εργατικά συμφέροντα προσανατολίζονται με βάση καταρχάς τις υλικές ανάγκες των σύγχρονων εργατών και εργατριών, δίχως να συσκοτίζονται από εθνικά μελοδράματα. Η πολιτική χειραφέτηση που βασίζεται στην ανεξαρτησία των συμφερόντων της εργατικής τάξης είναι ένας δύσκολος και αντιδημοφιλής δρόμος. Όμως είναι ένας δρόμος. Αν κάνεις μισό βήμα είναι μισό βήμα. Σε αντίθεση με τις

ΜΙΣΟ ΑΝ' ΤΗΝ ΤΡΟΙΚΑ
ΤΟ ΞΕΡΟΥΝΕ ΚΑΜΑ
ΠΑΙΖΟΥΝΕ ΚΡΥΦΤΟ
ΤΑ ΝΤΟΜΑ ΑΦΕΝΤΙΚΑ!

εθνικές λεωφόρους όπου φαντασιώνεσαι ότι κάνεις χιλιόμετρα, ενώ στην πραγματικότητα υποχωρείς – χιλιομετρικά, θεωρητικά και οργανωτικά.

Μ Ε Ρ Ο Σ Δ Ε Ύ Τ Ε Ρ Ο

3.1 Οι σύγχρονες βασικές ανάγκες από τη σκοπιά των αφεντικών

Η εκ μέρους του κράτους αναγνώριση ότι η εργατική τάξη έχει βασικές ανάγκες οι οποίες πρέπει να καλύπτονται από τον μισθό, έχει πάρει τη μορφή μιας ιστορικής συμφωνίας που έμεινε γνωστή με την ονομασία *κράτος πρόνοιας*. Η πολιτική των αφεντικών για την αντιμετώπιση της παγκόσμιας καπιταλιστικής κρίσης του μεσοπολέμου πήρε ένα πολυακουσμένο όνομα: *κενσιανισμός*. Δεν επρόκειτο ούτε για μια φιλελεύθερη ιδεολογία, ούτε για μια απλή οικονομική θεωρία, αλλά για μια ολοκληρωμένη πολιτική θεωρία *εξομάλυνσης του ταξικού ανταγωνισμού και σύνθετης αξιοποίησης της εργατικής τάξης* κάτω από ένα κρατικό σχέδιο. Η εργατική τάξη έγινε δεκτή ως επίσημος συνομιλητής των αφεντικών και ο μισθός (άμεσος και έμμεσος) επικυρώθηκε ως το γενικό μέσο κάλυψης των βασικών αναγκών αναπαραγωγής της εργατικής δύναμης.

Αυτή η ιστορική συμφωνία μεταξύ κεφαλαίου και εργασίας, σύμφωνα με την οποία το κράτος κλήθηκε να παίξει τον ρόλο του κεντρικού οργανωτή-ρυθμιστή της εργατικής δύναμης, ενός *συλλογικού καπιταλιστικού διαχειριστή*, είχε εκτός των άλλων την εξής συνέπεια σε σχέση με τον μισθό: τον «χώρισε» στα δύο. Στον *άμεσο μισθό*, νοούμενο ως το χρήμα που πληρώνει το αφεντικό κατευθείαν στον εργάτη, και τον *έμμεσο μισθό*, νοούμενο ως το σύνολο των παροχών που επιβαρύνουν το κεφάλαιο και οι οποίες είναι υπεύθυνες για τη σωστή συντήρηση και αναπαραγωγή της εργατικής δύναμης μέσα στην κοινωνία (νοσοκομεία, σχολεία, ασφαλιστικά ταμεία, κτλ). Όπως αναφέραμε διεξοδικά και στην εισήγηση της εκδήλωσης για τον μισθό,¹ ο μισθός δεν είναι απλά και μόνο λεφτά, αλλά μια έκφραση των σχέσεων συλλογικής διαπραγματεύσεως της εργατικής τάξης με τα αφεντικά. Και υπ' αυτήν την έννοια οι βασικές ανάγκες της εργατικής τάξης είχαν μπει για πολλά χρόνια στο τραπέζι ενός ιστορικού παζαρέματος ενόψει μιας συμφωνίας. Λέμε ότι σήμερα αυτή η συμφωνία διαρρηγνύεται βίαια και αθετείται μονομερώς από μεριάς κράτους και κεφαλαίου.

1. Συνέλευση πλάνου 30/900, *Να βάλουμε στο κέντρο της μάχης τον μισθό και τον χρόνο εργασίας σαν την εργατική απάντηση στην κρίση*, 30 Ιανουαρίου 2012, Αθήνα, Πολυτεχνείο ΕΜΠ. Διαθέσιμη στο www.planozoo.gr